

SUNGEUN CHOI (ESTERA CZOJ)
Hankuk University of Foreign Studies
Seul

Recepcja poezji Wisławy Szymborskiej w Korei – część druga¹

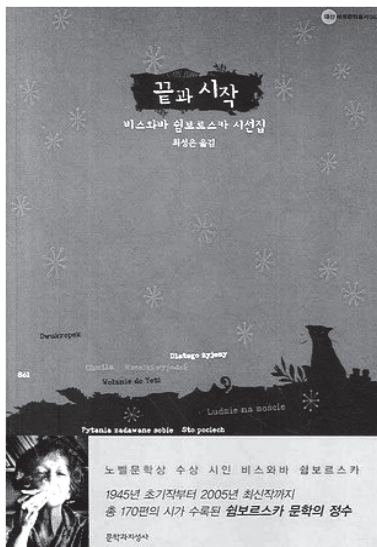
W 2014 roku w „Pamiętniku Literackim” wydrukowałam pierwszy artykuł na temat recepcji poezji Szymborskiej w Korei Południowej. Dokonałam w nim analizy tego zagadnienia, opierając się na badaniach reakcji koreańskich pisarzy, poetów, artystów, naukowców oraz zwykłych czytelników zaraz po wydaniu antologii poezji noblistki w tomie pt. *끝과 시작* (pol. *Koniec i początek*), który został przełożony na język koreański w 2007 roku. Tom zawiera 170 wierszy z różnych zbiorów, od *Wołania do Yeti* (1957) do *Dmukropka* (2005).

Niniejszy artykuł jest kontynuacją tych badań i ma na celu zgłębienie zagadnienia recepcji poezji Szymborskiej w Korei Południowej poprzez prezentację reakcji koreańskich mediów i wybranych krytyków po wydaniu w marcu 2016 roku kolejnej antologii wierszy noblistki w przekładzie na język koreański.

Poezja Szymborskiej przez długi czas była poza zasięgiem zainteresowań koreańskich czytelników. Nawet przyznanie Szymborskiej w 1996 roku Nagrody Nobla nie zmieniło tej sytuacji. Dopiero w 2007 roku, czyli po ukazaniu się na rynku wydawniczym koreańskiej edycji antologii wierszy pt. *Koniec i początek* w moim tłumaczeniu, Szymborska znalazła się w centrum uwagi koreańskich miłośników poezji.

---

¹ Praca napisana dzięki pomocy Hankuk University of Foreign Studies Research Fund of 2016/2017.

Il. 1. Okładka antologii wierszy Wisławy Szymborskiej pt. *Koniec i początek* w przekładzie na język koreański.

Entuzjastyczna reakcja na tę antologię nie nastąpiła jednak od razu. Przed wydaniem książki nie odbyła się żadna uroczystość, która pomogłaby wypromować poezję Szymborskiej w Korei. Nie wykorzystano dobrze sprzyjającego momentu, przez co o wierszach polskiej poetki mówiło się coraz mniej. Mimo to po upływie roku ukazało się drugie wydanie antologii *Koniec i początek*. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, że od 2008 roku znani i cenieni koreańscy poeci i pisarze coraz częściej cytowali wiersze polskiej noblistki lub komentowali jej twórczość i biografię. Dzięki temu czytelnicy w Korei powoli zaczęli się interesować tomem *Koniec i początek*. W 2009 roku wzrosła jego sprzedaż, a także liczba pozytywnych recenzji oraz opinii zamieszczanych zarówno w prasie, jak i w internecie. Przekazywano sobie informację o książce z ust do ust, dzięki czemu poszerzył się krąg jej odbiorców. Antologię wydawano jeszcze wiele razy (Czój 2014).

Obecnie (wrzesień 2016 roku) publikacja ma już piętnaście wznowień. W Korei jedno wydanie liczy od tysiąca do dwóch tysięcy egzemplarzy, zatem do tej pory sprzedano już dwadzieścia tysięcy książek. Antologia *Koniec i początek* stała się tzw. *steadysellerem*. W koreańskim świecie wydawniczym mówi się, że to wyjątkowe zjawisko. Publikacja ta znalazła się także na prestiżowej liście Książki Roku 2007 ogłaszanej przez koreańskie ministerstwo kultury i turystyki.

W Korei nazwano Szymborską „poetką poetów”. Oznacza to, że wielu koreańskich autorów otwarcie wyraziło zachwyt i podziw dla jej twórczości w swoich tekstach – zarówno w felietonach, esejach, jak i utworach lirycznych. Wiersze noblistki inspirowały i nadal inspirują pisarzy oraz poetów, a także twórców innych dziedzin sztuki. Są one również punktem odniesienia dla komentatorów koreańskiej telewizji podczas omawiania istotnych wydarzeń politycznych i społecznych w kraju.

Oto jeden z przykładów dużej popularności Szymborskiej w Korei Południowej. Na budynku jednej z największych koreańskich księgarni **교보** (Kyobo) w samym centrum Seulu znajduje się olbrzymi baner (o szerokości dwudziestu metrów i wysokości ośmiu metrów), którego treść co jakiś czas jest zmieniana. Od grudnia 2015 roku do lutego 2016 roku mieszkańcy Seulu mogli na nim przeczytać tekst nawiązujący do wiersza Szymborskiej pt. *Nic dwa razy*: „Nic dwa razy. Żaden dzień się nie powtórzy. I to jest piękne”².

Il. 2 i 3. Baner z fragmentem nawiązującym do wiersza Szymborskiej na budynku księgarni Kyobo w centrum Seulu.

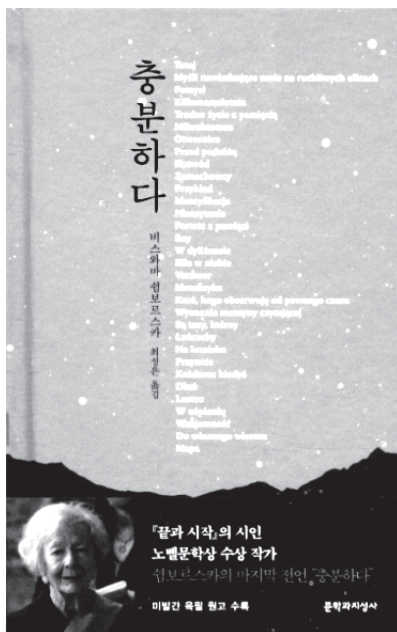
Na placu **광화문** (Gwanghwamun) w sąsiedztwie budynku księgarni Kyobo znajdują się liczne instytucje rządowe i kulturalne. Jest to miejsce odwiedzane przez miliony osób. Przedstawicielka księgarni, odwołując się do wiersza Szymborskiej umieszczonego na banerze, wyjaśniła swój wybór następująco: „Tak jak dany dzień się nie powtórzy, tak i dzisiejsze trudności oraz cierpienia kiedyś znikną. Dlatego zamiast marnować czas na zamartwianie się, powinniśmy codziennie żyć pełnią życia”³. Na banerze, obok fragmentu nawiązującego do utworu Szymborskiej, widać kontur dziewczyny patrzącej w niebo. Jej postawa symbolizuje nowy początek i chęć podążania za marzeniami.

² Wszystkie przekłady z jęz. koreańskiego – E.C.

³ Chang Ucheong, 2016, *Nic dwa razy: Nowa tablica na placu Gwanghwamun*, „Chosun Biz.” z dn. 30.11, http://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2015/11/30/2015113002155.html [dostęp: 4.12.2016].

1 marca 2016 roku wydałam drugą antologię przekładów poezji Szymborskiej, która jest zbiorem wierszy z jej dwóch ostatnich tomików – *Tutaj* (2009) i *Wystarczy* (2012). Antologia zawiera fragmenty niedokończonych utworów, tekst redaktora Ryszarda Krynickiego pt. *Zamiast postowia*, a także faksy rękopisów poetki. Zbiór nosi tytuł **충분하다** (pol. *Wystarczy*) i został opublikowany w wydawnictwie Munji, w którym wydano również pierwszą antologię noblistki.

Przed wyborem wierszy do drugiej antologii w przekładzie na język koreański czułam wielką radość i dumę z faktu, że mam okazję czytać wiersze Szymborskiej w oryginale. Jednak chwilę później zdałam sobie sprawę z olbrzymiej odpowiedzialności, jaka na mnie, jako tłumaczcze, spoczywa. Koreańscy czytelnicy wiązali bowiem duże nadzieje i wysokie oczekiwania z przekładem wierszy pisarki, którą już dobrze poznali. Z ogromnym zainteresowaniem czekali więc na kolejną antologię, nad którą pracowałam.

Il. 4. Okładka antologii wierszy Szymborskiej w przekładzie na język koreański pt. *Wystarczy*.

Przedstawię teraz reakcje mediów koreańskich na publikację owego wyboru wierszy poetki oraz niektóre recenzje koreańskich krytyków na temat tej książki.

Reakcja koreańskich mediów po wydaniu najnowszego tomiku Szymborskiej

1 marca 2016 roku, w dniu oficjalnego wydania tomiku *Wystarczy*, koreańska agencja prasowa Yonhap News jako pierwsza podała informację na ten temat. Potem ukazały się artykuły – od krótkich doniesień do poważniejszych recenzji – we wszystkich koreańskich dziennikach.

2 marca 2016 roku 김슬기 (Kim Sulgi) z dziennika 매일경제 („Maeil Gyeongjae”) napisał: „spokojne pokrzepienie od poetki na końcu życia” (Sulgi 2016), a 권영미 (Kwon Yeongmi) z internetowego dziennika 뉴스 1 („News 1”) oceniła tomik w następujący sposób:

Nie ma tu ani intensywnej symboliki, ani przesadnych technik poetyckich. Poetka patrzy na rzeczy przejrzystym spojrzeniem, jakby je recytując, jakby szepcząc, zawiera je w swoich wierszach. Czytając tomik, dzieląca wiersz i poetę, wiersz i czytelnika, wiersz i świat bariera zanika, czytelnik czuje, jakby pływał w amorficznym świetle. A pojawiająca się w poezji głęboka prawda pochłania natychmiast czytelników (Yeongmi 2016).

Informacje na temat nowej książki Szymborskiej można było znaleźć nie tylko w gazetach, ale również w telewizji. 7 marca 2016 roku tomik został przedstawiony w wiadomościach telewizji MBC. Oto ich fragment:

Szymborska posiada oczy duszy przesywające istotę bytu. W jej wierszach rozplywa się uczucie pokrzepienia, otuchy, które można odnaleźć tylko w wybitnych dziełach. Słowa pociechy, których nie sposób wyrazić słowem⁴.

Tego samego dnia telewizja SBS także informowała o wydaniu kolejnego tomiku wierszy polskiej poetki w języku koreańskim. Cytuję fragment tej wiadomości:

Pośmiertny tomik wierszy Szymborskiej zyskuje uznanie dlatego, że na nowo odkrywa piękne strony życia w codzienności. Z tej poezji bije ciepłe spojrzenie, nieustanna zaduma nad życiem⁵.

---

⁴ MBC *모닝뉴스* (pol. *Poranne Wiadomości MBC*), 2016, telewizja MBC, data emisji: 7.03, http://imnews.imbc.com/replay/2016/nwtoday/article/3895097_19847.html [dostęp: 15.09.2016].

⁵ SBS *뉴스* (pol. *Wiadomości SBS*), 2016, telewizja SBS, data emisji: 7.03, http://news.sbs.co.kr/news/endPage.do?news_id=N1003453145&plink=ORI&cooper=NAVER&plink=COPYPASTE&cooper=SBSNEWSEND [dostęp: 14.09.2016].

Telewizja kablowa MTN zacytowała pięć następujących wierszy: *Przykład, Rozwód, Przymus, Na lotnisku, Każdemu kiedyś*. Oto fragment tej wiadomości:

W poezji Szymborskiej filozoficzne wątki, takie jak: zwykle przedmioty i zjawiska, historia, literatura, cywilizacja, ludzka egzystencja, za pomocą codziennych słów przenikają się nawzajem jak muzyka. Poetka bez wahania, prostym językiem poezji opisuje momenty, kiedy człowiek odkrywa jakąś mądrość życia, kiedy zdaje sobie sprawę z wartości wewnętrznej jakiegoś zjawiska w przyrodzie, kiedy natykają się na siebie rozum i emocje. Krytycy na całym świecie podziwiali ten oryginalny sposób odnajdywania mądrości życia w małych, codziennych aspektach. (...) Jej spojrzenie na sprawy jest niezwykle silne i bystre. Wnikliwie penetruje i podaje nam coś do przemyślenia. Jej uwadze nie umknie nawet najmniejsza sprawa czy najbanalniejszy przypadek⁶.

Kilka przykładów recenzji najnowszego tomu Szymborskiej w gazetach

Przedstawię teraz kilka przykładów ważniejszych komentarzy na temat ostatniego zbioru poezji Szymborskiej, które pojawiły się w najpopularniejszych (pod względem liczby stałych czytelników) dziennikach, takich jak: „Chosunilbo” (조선일보), „Hangyoreh” (한겨레), „Jooangilbo” (중앙일보), „Dongailbo” (동아일보), „Hankookilbo” (한국일보).

Dziennikarz **최재봉** (Choe Jaebong) z „Hangyeoreh” napisał w swojej recenzji *썬보르스카의 마지막 시집들* (pol. *Dwa ostatnie tomiki Szymborskiej*), że tytuł pośmiertnego tomiku polskiej noblistki przywodzi na myśl ostatnią powieść francuskiej pisarki Marguerite Duras pt. *C'est tout* (To wszystko). Dodał też, że właśnie to pozwala poczuć smak drobnych wspomnień z życia Szymborskiej jako poetki i jako człowieka oraz jej literacką energię. W recenzji zacytowano trzy wiersze – *Dłoń, Veermeer, Metafizyka*. Oto fragment omawianej recenzji:

Na wieść o wydaniu ostatniego tomu wierszy Wisławy Szymborskiej (1923–2012) w języku koreańskim krytycy **권성우** (Kwon Seongu),

⁶ MTN 뉴스 (pol. *Wiadomości MTN*), 2016, telewizja MTN, data emisji: 4.03, http://news.mtn.co.kr/newscenter/news_viewer.mtn?gidx=2016030413141198917 [dostęp: 05.09.2016].

오길영 (O Gilyeong) – na portalu społecznościowym Facebook – prześcigali się w zamieszczaniu tekstów wyrażających niecierpliwie oczekiwanie na nowy tom wierszy poetki, ponieważ w 2007 roku nadzieja związana z pierwszym tomikiem się spełniła. (...) Dzięki prostemu językowi wierszy Szymborskiej każdy może się z nimi utożsamiać. Jej utwory wychożą poza ściany, jaką jest przekład, i tu właśnie leży tajemnica jej poezji, która urzeka koreańskich czytelników. Poetka kończy swoje literackie życie słowem „wystarczy” i do końca zachowuje spokój wobec śmierci.

„Było, minęło. Było, więc minęło. W nieodwracalnej zawsze kolejności, bo taka jest reguła tej przegraney gry” (*Metafizyka*) (Jaebong 2016).

Dziennikarka 김지영 (Kim Jiyoung) z „Dongailbo” w artykule zatytułowanym 빛나는 오늘이 있어 삶은 계속되지 (pol. *Słoneczny dzień, a życie toczy się dalej*) cytuje dwa wiersze poetki – *Trudne życie z pamięcią*, *Nieczytanie* – i tak je komentuje:

Z powodu bariery językowej nie jest łatwo docenić rytm wierszy z Zachodu, ale język poezji Szymborskiej jest łatwy, prosty, a wyrażenia zredukowane do minimum i dlatego doznania poetyckie są przejrzyste przekazane. (...) Wiersze poetki, mimo że pisane tuż przed śmiercią, są niezmiennie piękne i intensywne (Jiyoung 2016).

Natomiast recenzent 김영태 (Kim Yeongtae) z „Joongang Ilbo”, prezentując nowy tomik Szymborskiej, napisał:

Wiersze w tym tomiku są dosłownie wystarczające, tak jak mówi tytuł *Wystarczy*. Poetka, która przeżyła ciężkie, ale przykładne życie, żegna się ze sobą i z nami, zostawiając ten tomik. Wyjątkowe słowo pożegnania – wystarczy – po zamknięciu tomiku poezji wypełnia nam duszę (Yeongtae 2016).

Ponadto dobrze ocenia zamieszczony w antologii tekst mojego autorstwa zatytułowany *Od tłumacza*:

Pomaga on zrozumieć świat twórczości Szymborskiej. Dzięki komentarzowi tłumacza koreańscy czytelnicy mogą poznać nie tylko proces tworzenia wierszy, ale także ludzkie oblicze Szymborskiej, wartości, jakimi żyła nie lubiąca publicznych wystąpień poetka, oraz mowy pogrzebowe ogłoszone przez polskich literatów po jej śmierci (Yeongtae 2016).

박해현 (Park Haehyeon) z dziennika „Chosun Ilbo” w tekście pt. 노벨문학상 문인들의 신작 출간 (pol. *Przekłady poezji dwójga noblistów*

wydane w Republice Korei) przedstawia tomik wierszy Szymborskiej oraz powieść Patricka Modina. O poezji polskiej autorki pisze: „Książka, w której poetka przypomina mądrość życia, prowadząc dialog z czytelnikiem”. Następnie cytuje i interpretuje wiersz *Tutaj*:

„Życie na ziemi wypada dość tanio. / Za sny na przykład nie płacisz tu grosza. / Za złudzenia – dopiero kiedy utracone. / Za posiadanie ciała – tylko ciałem”.

Poetka mówi, że sny/marzenia są za darmo, a za złudzenia/fantazje płacimy później. W związku z tym trzeba więcej marzyć, trzeba więcej fantazjować. Nie należy narzekać na starzenie się, gdyż z czasem spłacimy dług ciała. Ale zauważa, że ludzie za szybko rezygnują z marzeń oraz złudzeń – marnują młodość, narzekają na starość. Zwraca się więc do czytelnika i zachęca do przemyślenia, dlaczego nasze życie staje się takie kosztowne (Hachyeon 2016).

Dziennik „Hankook Ilbo” w marcu 2016 roku aż trzy razy zamieścił teksty o poezji Szymborskiej. Podaje przykład jednego z nich. 김혜영 (Kim Hyeyoung) zaczyna swoją recenzję pt. *구도자처럼 단어를 찾았던 그의 마지막 시語, 충분했다* (pol. *Wystarczy – to ostatnie słowa poetki, która polowała na słowa jak łowca*), parafrazując debiutancki wiersz Szymborskiej *Szukam słowa*:

„Szukam słowa”. Chcę określić Wisławę Szymborską (1923–2012) jednym wyrazem. „Żadne nie odpowiada. Każde najniezbędniejsze – zbędne, najgorętsze – chłodne (...)”.

Poezja tomiku *Wystarczy* jest, tak samo jak w początkowym okresie twórczości poetki, jasna, bez ozdobników. Mimo że zdania wyglądają na lekkie i przejrzyste, sprawiają, że człowiek zastanawia się nad istotą bytu, drugą stroną życia, nad złem cywilizacji.

„Nie wiem jak gdzie, / ale tutaj na Ziemi jest sporo wszystkiego. / Tutaj wytwarza się krzesła i smutki, / (...) // Niewiedza tutaj jest zapracowana, / ciągle coś liczy, porównuje, mierzy, / wyciąga z tego wnioski i pierwiastki” (fragment wiersza *Tutaj*).

(...)

Poetka mówiła – nic dwa razy – była zawsze spokojna i stoicka przed skończonością ludzkiego życia, a przed swoją śmiercią również była chłodna i opanowana.

„Ale cóż muszę wracać / moja poezja karmi się tylko tęsknotą / a żeby tęsknić trzeba być z daleka” (fragment nieskończonego manuskryptu).

Ostatnie słowa, które wybrała łącząca słów i zdań poetka, są powściągliwe, ale niebywale wystarczające (Hyeyoung 2016).

Reakcja zwykłych czytelników

Coraz więcej koreańskich czytelników interesuje się twórczością Szymborskiej dzięki komentarzom znanych pisarzy na ten temat czy też twórczemu nawiązywaniu do poezji noblistki w ich utworach. 7 września 2016 roku wpisałam w wyszukiwarki najpopularniejszych w Korei portali internetowych Naver i Daum (zob. www.naver.com i www.daum.net) frazę „»Wystarczy« Szymborskiej”. Dzięki temu mogłam sprawdzić, jak odbierają jej poezję oraz nowy zbiór wierszy zwykli czytelnicy – nie krytycy, nie ludzie kultury, nie dziennikarze. Oto kilka przykładów interesujących komentarzy, które odnalazłam na blogach. Warto się z nimi zapoznać:

Poezja Szymborskiej jest naprawdę fascynująca, szczególnie pod względem powściągliwych i sensownych metafor. Dziękuję wydawnictwu Moonji. Pani Szymborska, chciałbym uczyć się od Pani – tej, która umie opanować różnorodne metafory, parabole i alegorie (http://blog.naver.com/nomore_bet?Redirect=Log&logNo=220658728277; dostęp: 7.09.2016).

Lubię pani poezję, pani Szymborska. Nie znam się na Nagrodach Nobla. Dlaczego im dłużej czytam Twoje wiersze, tym bardziej chcę je czytać? Ja, który na co dzień nie czytam poezji (<http://blog.naver.com/wehavefuntoday?Redirect=Log&logNo=220683479243>; dostęp: 7.09.2016).

Bóg zabrał wielką poetkę, ale jej poezja jest niezniszczalna (<http://blog.naver.com/re800825?Redirect=Log&logNo=220656812433>; dostęp: 7.09.2016).

Wystarczy Szymborskiej – blask starszej poetki, która wiodąc długie życie, skupiła się na jednej pracy. Wybitność prostoty (<http://blog.naver.com/kosinski?Redirect=Log&logNo=220678765854>; dostęp: 7.09.2016).

Wciąż rano otwieram oczy. Jeśli się obudzę, stanę na linii przedłużenia wieczności. Jeśli nie obudzę, zostanę wciągnięty z linii przedłużenia wieczności pod powierzchnię. Inaczej mówiąc – w śmierć. Zapadając w sen, nie dokonuję wyboru, w którą stronę pójdę. Dlaczego takie myśli przychodzą mi do głowy? To moje przemyślenia po lekturze *Wystarczy* Szymborskiej (<http://blog.daum.net/499/842>; dostęp: 7.09.2016).

Do fanów poezji Wisławy Szymborskiej zalicza się undergroundowa piosenkarka **요조** (Yojo), która tworzy nie tylko muzykę, ale także teksty do swoich piosenek. Co więcej, prowadzi też małą księgarnię oraz pisze recenzje książek. W swojej rubryce **음악이 흐르는 책방** (pol. *Księgarnia płynąca muzyką*) tak pisała o zbiorze wierszy polskiej noblistki:

Ludziom na wiosnę przychodzi na myśl kolor różowy, serce bije im mocniej, do zakochania jeden krok, po prostu czują się szczęśliwsi. Ale mnie robi się wyjątkowo smutno. I trochę się boję, i czuję niepokój. Na pytanie, jaką porę roku lubię najbardziej, bez wahania odpowiadam, że wiosnę, i mam do siebie pretensje, że całą wiosnę zawsze jestem gotowa na płacz. A tym razem chcę opowiedzieć o smutnym i pięknym tomiku wierszy, który niedawno przeczytałam. Wiersze te pokazały mi, że właśnie wiosna przyszła. Ten tomik to pośmiertny zbiór poezji Wisławy Szymborskiej *Wystarczy*.

„Od dawna chciałam już o nich napisać, / ale to trudny temat, / wciąż odkładany na potem / i chyba godny lepszego poety, / jeszcze bardziej ode mnie zdumionego światem. / Ale czas nagli. Piszę” (fragment wiersza *Mikrokosmos*).

Wiosną czuję bardziej bliskość ze słowem „presja” niż ze słowem „podniecenie”. Wiosna przyszła. I teraz też chce mi się płakać (Yojo 2016).

Internetowy portal informacyjny **오 마이 뉴스** („Oh my news”; <http://www.ohmynews.com/>) jest jednym z popularniejszych mediów w Korei, ponieważ tworzą go zwykli ludzie, którzy piszą teksty i artykuły. Na portalu tym znajduje się dział **문학소년 지우와 함께 시 읽기** (pol. *Wspólna lektura wierszy z Jiu*), w którym matka osiemnastoletniego Jiu opisuje proces rozwoju, dorastania syna oraz wrażenia ze wspólnego czytania literatury. W tekście pt. **시인이 꿈인 아들이 감탄한 노시인의 시** (pol. *Wiersze starszej poetki, jakimi zachwycił się syn, który chce zostać poetą*) kobieta przedstawiła tomik poezji *Wystarczy*:

„Otrzep ubrania ubrudzone wspomnieniami / Wyrzygaj połknięte słowa / Czas stać się dorosłym / Ból dorastania czeka na zewnątrz pisarstwa” (fragment wiersza pt. *Zabawa* napisany przez Jiu – dopowiedzenie – E.C.).

Coraz trudniej znaleźć ludzi piszących czy ludzi czytających wiersze, a mój syn licealista od zeszłego roku fanatycznie czyta i pisze wiersze. Podczas zebrania w szkole jego wychowawczyni powiedziała mi: „Pani

syn zostanie poetą”. Dodala też, że gdy ma wenę, pomysł na wiersz, dostaje mdłości, zawrotów głowy. Mój syn tak czyta poezję. Jeśli znacznie czytać jakiś wiersz, wyszukuje wszystkie zbiory poezji danego poety. Czytając tomik *Wystarczy*, zjadał się nim jak wygłodniały. Czytając pierwszy wiersz, wydal okrzyk podziwu, przyszedł do mnie i zaczął czytać:

„Życie na ziemi wypada dość tanio. / Za sny na przykład nie placisz tu grosza. / Za złudzenia – dopiero kiedy utracone. / Za posiadanie ciała – tylko ciałem” (fragment wiersza *Tutaj* Szymborskiej – dopowiedzenia – E.C.).

Kilkunastoletni syn, który ma przed sobą całe życie. Skąd pochodzi jego zachwyty nad wierszami starszej poetki? Przeczytał mi jeszcze jeden wiersz:

„Kilkunastoletnia. Ja – kilkunastoletnia? / Gdyby nagle, tu, teraz, stanęła przede mną, / czy miałabym ją witać jak osobę bliską, / chociaż jest dla mnie obca i daleka” (fragment wiersza *Kilkunastoletnia* Szymborskiej).

„Wszystkim się różni ja kilkunastoletnia i ja współczesna. Ciałem, przemyśleniami, czasem. Zamiast poczuć bliskość, czuje się ogromny dystans. Co ciekawe, łączy je jedynie szalik. Nie wspomnienia, nie świadomość, ale zrobiony szydełkiem przez matkę dowód miłości. Poruszyło mnie jeszcze to, że kilkunastoletnia zostawia ten szalik, a współczesna go z szacunkiem przechowuje”.

Sluchając słów mojego syna, zadaję sobie pytanie, czy ja, matka, i moja miłość może stać się nośnikiem pamięci przenikającym życie kilkunastoletniego chłopca, który stanie się kiedyś starcem.

„Ogólnie rzecz biorąc, w tej poezji widać proste, ale wyjątkowe, bez różowych okularów, spojrzenie na życie, na rzeczy małe. Zwłaszcza w wierszach *Mikrokosmos*, *Rozwód*, *Otwornice*. W *Mikrokosmosie* widać, jak poetka patrzy na rzeczy małe, właściwie nieistotne. Wydawać się może, że to nie człowiek jest najważniejszy, że poetka ma ekologiczny punkt widzenia”.

Mój syn w swym wierszu mówi o bólu dorastania. Wspólnieje tu i podniecenie, i obawa przed zbliżającym się dorosłym życiem. Nastoletni chłopak czyta wiersze mówiące o głębokich przemyśleniach oraz wspomnieniach przeżytych przez starszą poetkę i przygląda się powoli swojemu życiu, szuka filozoficznych źródeł. Niemniej jednak nadal więcej miejsca zajmują obawy. Chciałby żyć powoli, spokojnie, ale świat tak łatwo na to nie pozwala (Eunmi 2016).

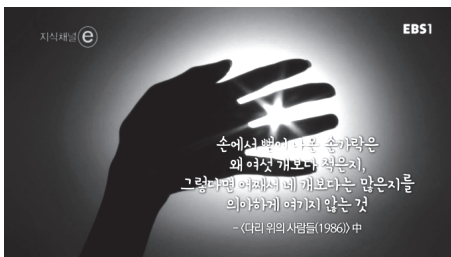
Specjalny program telewizyjny o Szymborskiej
 pt. *시인의 마지막 인사* (pol. *Pożegnanie poetki*)

W telewizji edukacyjnej EBS co tydzień, od poniedziałku do środy, o godzinie 12.40 jest nadawany program pt. *지식채널 e* (pol. *Kanał wiedzy – e*). To pięciominutowa audycja dokumentalna, której celem jest naświetlenie z różnych stron pewnej porcji wiedzy na temat rzeczywistości poprzez podanie widzom znaczącej frazy do przemyśleń. Program ma sprawić, że nieustannie zabiegany człowiek przerwie swoje zajęcia i na chwilę odda się refleksji. Nie ma tu lektora i narracji, w tle słychać jedynie muzykę, a na ekranie pojawia się tekst, który widz sam musi czytać i rozważyć.

12 kwietnia 2016 roku telewizja wyemitowała odcinek o Szymborskiej pt. *시인의 마지막 인사* (pol. *Pożegnanie poetki*, *Kanał wiedzy*, 2016). Przedstawiono w nim pokrótce współczesną historię Polski – od II wojny światowej po okres socjalizmu, pokazując jednocześnie zdjęcia wybranych miast oraz przyrody w Polsce. Zacytowano także pięć wierszy poetki: *Szukam słowa* (1945), *Koniec i początek* (1993), *Nic dwa razy* (1957), *Możliwości* (1986), *Jarmark cudów* (1986). Na koniec programu podano informację o ukazaniu się tomiku *Wystarczy* w wersji koreańskiej.

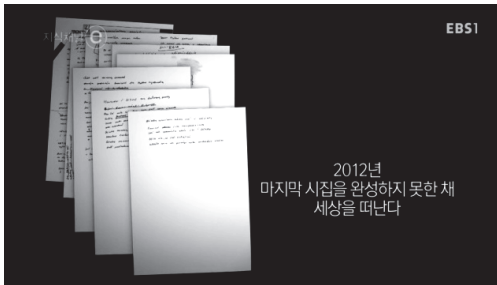
II. 5. Napisy: „Po każdej wojnie / ktoś musi posprzątać?” (fragment wiersza *Koniec i początek*).

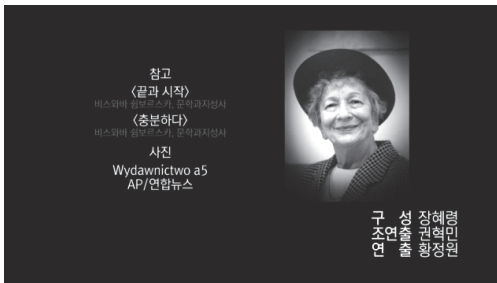
II. 6. Napisy: „Cud, który nie tak dziwi, jak powinien: / palców u dłoni wprowadzie mniej niż sześć, / za to więcej niż cztery?” (fragment wiersza *Jarmark cudów*).

Oto komentarz dotyczący poezji Szymborskiej, który pojawił się w dokumencie:

Wisława Szymborska opisuje prostym, ale pełnym humoru językiem mądrość i cudowność życia. Poetka, która powiedziała, że najważniejszym zadaniem poety jest skreślanie i pozbywanie się zbędnych słów, zmarła, zostawiając niedokończony zbiór wierszy. Teraz ukazał się pośmiertny tomik jej poezji. Jego tytuł – bez podmiotu, bez dopełnienia – po prostu jedno słowo: wystarczy.

Il. 7. Napisy: „W 2012 roku odeszła ze świata, nie skończywszy ostatniego zbioru wierszy”.

Il. 8. Napisy: „Bibliografia *끝과 시작* (*Koniec i początek*), *충분하다* (*Wystarczy*). Zdjęcia z Wydawnictwa a5 oraz Agencji Prasowej AP i Yeonghap News”. Podano też nazwiska scenografa oraz dwóch reżyserów.

Tego samego dnia telewizja EBS nadawała powtórkę odcinków filmu dokumentalnego o Szymborskiej, można je także obejrzeć na stronie internetowej programu oraz na portalach internetowych Naver i Daum⁷. Z racji łatwego dostępu program jest często wykorzystywany jako materiał edukacyjny dla gimnazjalistów i licealistów. Żywię zatem nadzieję, że obecne zainteresowanie poezją noblistki wywoła efekt domina i że coraz więcej Koreańczyków będzie czytało poezję Szymborskiej.

⁷ www.naver.com, www.daum.net

Słowo kończące

Mimo że poetki już nie ma wśród nas, wielu pisarzy, krytyków literackich, naukowców oraz zwykłych czytelników w Korei wciąż czyta jej wiersze, cytuje, wspomina je i interpretuje. Wydanie tomiku *Wystarczy* W. Szyborskiej stało się kolejną okazją do ponownego zainteresowania tą twórczością i wpłynęło na jej popularność wśród Koreańczyków. Obecnie publikacja ma już cztery wznowienia. W pierwszej edycji wydrukowano trzy tysiące egzemplarzy, w drugiej i trzeciej po dwa tysiące egzemplarzy. Tak więc w ciągu trzech i pół miesiąca sprzedano ponad siedem tysięcy egzemplarzy książki. Wynika z tego, że recepcja poezji Szyborskiej w Korei cały czas trwa i się rozwija.

Jestem niezmiernie szczęśliwa, że mogłam przełożyć wiersze Wisławy Szyborskiej na swój język ojczysty. Dopiero po opublikowaniu dwóch tomików zdałam sobie sprawę, jak mile jest nawiązywanie kontaktów z licznymi czytelnikami – radość z zyczliwości kogoś, kogo się nie zna i nie widzi, ale z kim się doskonale rozumie, bo łączy nas miłość do poezji. Głęboko wierzę w to, że arcydzieła literatury polskiej, takie jak utwory Szyborskiej, zawierają w sobie uniwersalny humanizm, który przyciąga i będzie nadal przyciągał moich rodaków. Dzięki temu możliwe stanie się przekroczenie bariery językowej oraz kulturowej między Polską i Koreą.

Literatura

- Chang Ucheong, 2016, *Nic dwa razy: Nowa tablica na placu Gwanghwamun*, „Chosun Biz.” z dn. 30.11, http://biz.chosun.com/site/data/html_dir/2015/11/30/2015113002155.html [dostęp: 4.12.2016].
- Cho Eunmi, 2016, *시인이 꿈인 아들이 감탄한 노시인의 시* (pol. *Wiersze starszej poetki, jakimi zachwycił się syn, który chce zostać poeta*) – *문학소년 지우와 함께 시 읽기* (pol. *Wspólna lektura wierszy z Jiu*), „Oh my news” z dn. 28.03, http://www.ohmynews.com/NWS_Web/View/at_pg.aspx?CNTN_CD=A0002194268 [dostęp: 5.09.2016].
- Choe Jaebong, 2016, *썸보르스카의 마지막 시집들* (pol. *Dwa ostatnie tomiki Szyborskiej*), „Hangyeoreh” z dn. 10.03, <http://www.hani.co.kr/arti/culture/book/734407.html> [dostęp: 5.09.2016].
- Choi Sungeun (Eстера Czoj), 2010, *Poezja Wisławy Szyborskiej z perspektywy filozofii Lao-Zhuanga*, w: Cudak R., red., *Literatura polska w świecie*, t. 3, *Obecności*, Katowice.
- Choi Sungeun (Eстера Czoj), 2014, *Recepcja poezji Wisławy Szyborskiej w Korei Południowej*, „Pamiętnik Literacki”, z. 4.
- Kim Hyeyoung, 2016, *구도자처럼 단어를 찾았던 그의 마지막 詩語, 충분했다* (pol. *Wystarczy – to ostatnie słowa poetki, która polowała na słowa jak łowca*), „Hankook Ilbo” z dn. 4.03, <http://www.hankookilbo.com/v/d472f20cef2e4e718a7d64145563e88a> [dostęp: 7.09.2016].

- Kim Jiyoung, 2016, *빛나는 오늘이 있어 삶은 계속되지* (pol. *Słoneczny dzień, a życie toczy się dalej*), „Dongailbo” z dn. 5.03, <http://news.donga.com/3/all/20160305/76829078/1> [dostęp: 10.09.2016].
- Kim Sulgi, 2016, *존재할 것이냐, 사라질 것이냐* (pol. *Istnieć czy zniknąć*), „Maeil Gyeongjae” z dn. 2.03, <http://news.mk.co.kr/newsRead.php?no=164475&year=2016> [dostęp: 6.09.2016].
- Kwon Yeongmi, 2016, *Book review: 노벨문학상 시인 쉼보르스카가 보내는 작별인사* (pol. *Recenzja książki: Słowo pożegnalne od noblistki Szymborskiej*), „News 1” z dn. 2.03, <http://news1.kr/articles/?2589723> [dostęp: 12.09.2016].
- Kim Yeongtae, 2016, *쉼보르스카 유고시집 충분하다 출간* (pol. *Wydanie pośmiertnego tomiku Szymborskiej*), „Joongang Ilbo” z dn. 3.03, <http://news.joins.com/article/19669306> [dostęp: 10.09.2016].
- Park Haehyeon, 2016, *노벨문학상 문인들의 신작 출간* (pol. *Przekłady poezji dwójga noblistów wydane w Republice Korei*), „Chosun Ilbo” z dn. 25.03, http://news.chosun.com/site/data/html_dir/2016/03/25/2016032500090.html [dostęp: 14.09.2016].
- Yojo, 2016, *음악이 흐르는 책방* (pol. *Księgarnia płynąca muzyką*), „Media SK” z dn. 19.04, <http://blog.sk.com/34875> [dostęp: 12.09.2016].

Programy telewizyjne

- 지식채널 e* (pol. *Kanał wiedzy – e*), odcinek: *Pożegnanie poetki*, 2016, telewizja EBS, data emisji: 12.04, <http://www.ebs.co.kr/tv/show?courseId=BP0PAPB0000000009&stepId=01BP0PAPB00000009&lectId=10493194> [dostęp: 08.09.2016].
- MBC *모닝뉴스* (pol. *Poranne Wiadomości MBC*), 2016, telewizja MBC, data emisji: 7.03, http://imnews.imbc.com/replay/2016/nwtoday/article/3895097_19847.html [dostęp: 15.09.2016].
- MTN *뉴스* (pol. *Wiadomości MTN*), 2016, telewizja MTN, data emisji: 4.03, http://news.mtn.co.kr/newscenter/news_viewer.mtn?gidx=2016030413141198917 [dostęp: 05.09.2016].
- SBS *뉴스* (pol. *Wiadomości SBS*), 2016, telewizja SBS, data emisji: 7.03, http://news.sbs.co.kr/news/endPage.do?news_id=N1003453145&plink=ORI&cooper=NAVER&plink=COPY PASTE&cooper=SBSNEWSEND [dostęp: 14.09.2016].

Sungeun Choi (Ester Czoj): Reception of Wisława Szymborska's poetry in Korea – part two

The author of this article published her first article on the reception of Wisława Szymborska's poetry in South Korea in *Pamiętnik Literacki* in 2014. The previous article aimed at analysing the reactions of writers, poets, artists, critics and readers to the volume *The End and the Beginning*, which was translated into Korean in 2007. In this article the author continues her research on the reception of Szymborska's poetry in South Korea. This time she presents the reaction of the Korean media and selected critics on another poetic volume of the Polish Nobel Prize Winner translated into Korean: *Enough*.

Keywords: Wisława Szymborska, reception, South Korea, *Here*, *Enough*